

RECENZJA KSIĄŻKI IRENY WOJNAR - Sztuka jako „podręcznik życia”.

Wojnar Irena, pedagog; doktor estetyki w Sorbonie w Paryżu 1960; habilitacja w Uniwersytecie Warszawskim 1965; od 1976 profesor tej uczelni, kierownik Pracowni Teorii Wychowania Estetycznego w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Warszawskiego. Zajmuje się interdyscyplinarną problematyką teorii wychowania estetycznego jako dziedziną badań z pogranicza nauk pedagogicznych, estetyki i socjologii sztuki. Główne prace: Estetyka i wychowanie (1964), Perspektywy wychowawcze sztuki (1966), Nauczyciel i wychowanie estetyczne (1968), Nasza współczesność a wychowanie (wraz z B. Suchodolskim, 1972), Teoria wychowania estetycznego (1976), Sztuka jako „podręcznik życia” (1984).

Irena Wojnar w swojej książce „Sztuka jako „podręcznik życia” prowadzi rozważania na temat wpływu sztuki w szerokim tego słowa znaczeniu na osobowość i życie człowieka. Autorka ukazuje nam sztukę jako pewnego rodzaju „podręcznik życia”, która odgrywa ważną rolę w samoedukacji człowieka i towarzyszy rzeczywistemu życiu. Pokazuje, że przez sztukę, tj. literaturę, muzykę, malarstwo, rzeźbę, teatr jako element powiązań między sztuką a informacją wzbogacamy naszą wiedzę i umiejętności. Mimo tego, że sztuka nie ułatwia nam życia, to jednak pozwala nieco lepiej je zrozumieć.

Rozważania o sztuce jako „podręczniku życia” autorka podzieliła na trzy części, z których każda dotyczy jednego z trzech podstawowych okresów w jakich przebiega życie człowieka. Pierwszy z nich to świat rzeczywistości, której obrazem i interpretacją jest sztuka. Interpretacja otaczającego nas świata

w różnych rodzajach sztuki pozwala na przeżywanie doświadczeń życiowych w sferze wyobraźni, czy ucieczka od życia codziennego.

Druga część to inni ludzie i sprawy między ludzkie, które są często tematem sztuki szeroko pojętej, w której poszukuje się odpowiedzi na pytanie; kim jest człowiek? Irena Wojnar pokazuje jak ogromne znaczenie ma sztuka pobudzając i zaspakajając ciekawość świata, zachęca równocześnie do zgłębiania przeżyć drugiego człowieka.

Część trzecia, to nasze własne „ja” ważne i podstawowe jedynie w powiązaniu ze światem i innymi ludźmi. Prowadząc rozważania nad znaczeniem sztuki w życiu człowieka autorka wielokrotnie odwołuje się do myśli pisarzy i filozofów, których również nurtowały pytania dotyczące wychowania przez sztukę, roli sztuki w życiu człowieka oraz jej wpływu na rozwój osobowości. Dla wielu bowiem myślicieli sztuka nie tylko wiąże się z urzeczywistnianiem ideału moralno-społecznego lecz także stanowi gwarancję istnienia idealnej natury człowieka. Pozwala więc wierzyć w trwałe wartości ludzkiej natury; dobro, prawdę i piękno.

Warto zaznaczyć, że w swojej książce autorka zwróciła uwagę na bardzo ważną rolę sztuki nie tylko w rozwoju osobowości człowieka, ale również w wychowaniu mając na myśli proces kształtowania kultury estetycznej człowieka, wyrabiania dobrego smaku, umiejętności oceny i zrozumienia.

W wyniku dokonujących się przeobrażeń kulturalnych sztuka jako swoistego rodzaju „instrument” wychowawczy realnie dociera do życiowych sytuacji coraz większej liczby ludzi i obejmuje swym oddziaływaniem wszystkie etapy życia człowieka, towarzyszy mu nieustannie.

Autorka przypomina, że sztuka zstępuje ze swego piedestału i coraz szerzej służy doraźnym celom zarówno dokumentacyjnym jak i informacyjnym czy reklamowym. Kształtuje nie tylko wizualne środowisko człowieka, jego strój, wygląd domu itp., lecz również swoisty sposób postrzegania i pojmowania świata. Irena Wojnar pokazuje nam jak bardzo sztuka jest powiązana z

rzeczywistością oraz jej ważna rola jaką odgrywa wprowadzając człowieka często w trudną i zawiłą prawdę o świecie oraz wskazując sposoby na rozwiązywanie problemów i radzenie sobie z niespodziankami jakie niesie nam życie. Należy przyznać autorce rację, że zainteresowanie sztuką zaczyna się już u małego dziecka i wiąże się z naturalną potrzebą zaspokajania ciekawości świata. Zainteresowanie to, rozszerzane i wzbogacane z wiekiem trwa niemal przez całe życie i w znacznej mierze decyduje o poznawanej atrakcyjności sztuki dla człowieka. Wiedza osobista wzbogacana dzięki pośrednictwu różnych dzieł sztuki pozwala lepiej zrozumieć skomplikowane zjawiska różnorodnej obyczajowości, oraz staje się źródłem mądrości, pozwala odpowiedzieć na pytania jakie stawia przed człowiekiem natura inni ludzie i on sam.

W rozważaniach nad sztuką współczesną autorka formułuje dwie hipotezy.

Pierwszą, która rozpowszechnia pogląd, że sztuka współczesna coraz bardziej oddala się od spraw życia i od człowieka, staje się niezrozumiała i nieraz antyludzka, czego przyczyną jest rozwój przemysłu rozrywkowego i kultury masowej.

Drugą, w której obrońcy współczesnej sztuki wykazują, iż otwarte i swobodne działanie wyobraźni jest swoistym sposobem ujmowania rzeczywistości oraz wzajemnych powiązań między człowiekiem a światem. Nie da się jednak zaprzeczyć, że sztuka współczesna w istotny sposób może przyczynić się do zaostrzenia i rozszerzenia skali naszej ciekawości świata.

W rozważaniach dotyczących wpływu sztuki na osobowość człowieka autorka stwierdza iż:

- "sztuka dostarcza człowiekowi satysfakcji estetycznej potrzebnej po prostu do istnienia i rozwoju. Brak tej satysfakcji prowadzi do

- trwałych zaburzeń psychicznych i staje się przyczyną nerwic. Jej zaspokojenie może wywoływać efekty terapeutyczne, a z pewnością przywraca równowagę psychiczną, na wyższym osobowo poziomie,
- doświadczenie estetyczne ma charakter dwoisty, z jednej strony jest doświadczeniem autonomicznym i samowystarczalnym zapewniającym pełną satysfakcję, może jednak – i na tym polega jego znaczenie kształcące – wzbogacać człowieka o nowe jakości życia, o nowe wymiary człowieczeństwa,
 - sztuka stanowi podstawę myślenia w sposób osobisty, niedyskursywny, jest źródłem wiedzy, zwłaszcza w zakresie norm, ideałów i treści humanistycznych,
 - sztuka czyni człowieka twórczym i otwartym, kształtuje nie tylko wiedzę osobistą, lecz także „inteligencję jakościową”.

Treści zawarte w tej pozycji są dość ciekawe. Autorka stawia wiele pytań, które mogą czytelnika zmobilizować do szukania odpowiedzi na nie. Może przyczynić się do własnej refleksji nad wpływem sztuki na jego osobiste życie. Daje wskazówki w jaki sposób można korzystać z dobrodziejstw sztuki oraz wskazuje na zagrożenia jakie niesie za sobą bezkrytyczny odbiór sztuki interpretowanej w środkach masowego przekazu.

Koniec dwudziestego wieku to czasy, w których nastąpił ogromny rozwój elektroniki i informatyki. Zainteresowanie sztuką szczególnie artystyczną bardzo zmalało. Nawet dzieci w szkołach odchodzą od czytania literatury, korzystają zaś z filmu i różnych opracowań.

Pogoń za pieniądzem, ale też i zubożenie części społeczeństwa spowodowało, że rzadziej idziemy do teatru, kupujemy wartościowe książki. Myślę, że treści zawarte w tej książce bardziej dotyczą lat teraźniejszych niż osiemdziesiątych i wcześniej. Uważam, że adresowana jest do niezbyt szerokiej rzeszy

czytelników. Zainteresować może tych, których interesuje problematyka pedagogiczna.

Książka Ireny Wojnar „Sztuka jako „podręcznik życia” wydawnictwo Nasza Księgarnia, Warszawa 1984. Zawiera 237 stron.

Układ treści jest następujący:

Wstęp

Część pierwsza

Świat sztuki – świat człowieka

Świat sztuki, w którym żyjemy

Sztuka obrazem i interpretacją świata

Trwałe wartości sztuki a twórczość

Część druga

Ludzkie – międzyludzkie

Ciekawość świata i dialog kultur

Proste prawdy moralne

Zrozumieć drugiego człowieka

Część trzecia

Doświadczenie własnego „ja”

Człowiek podmiotem własnego życia

Spotkanie z samym sobą

Wzbogacanie siebie

Wydanie książki jest mało ciekawe, miękkie okładki, papier słabej jakości, a tym samym nie zwracające na siebie uwagi.

Opracowała
mgr Iwona Grabowska